ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013

Κείμενα Πολιτικής (Policy Briefs) / 6

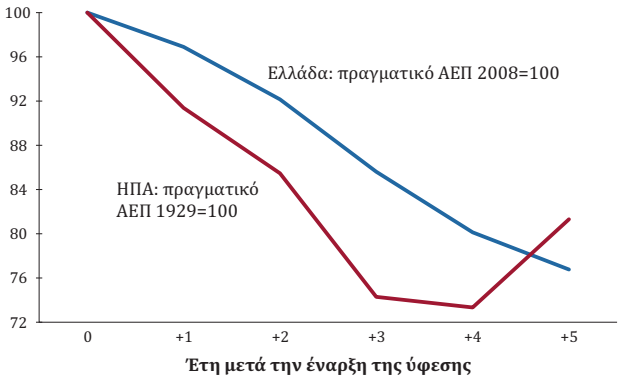
Οικονομική κρίση και πολιτικές λιτότητας στην Ελλάδα:

Ποιες είναι οι προοπτικές;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΜΙΧΑΛΗΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΚΑΙ GENNARO ZEZZA

«Η Μεγάλη Ύφεση στις ΗΠΑ του '30 ωχριά μπροστά στην ελληνική κρίση», έγραψε πρόσφατα ο Floyd Norris στους *New York Times*.[1] Ενώ στις ΗΠΑ την περίοδο της Μεγάλης Ύφεσης (1929-1934) το ΑΕΠ ξεκίνησε να ανακάμπτει έπειτα από τέσσερα χρόνια ύφεσης που συρρίκνωσαν την οικονομία κατά περίπου 25%, στην Ελλάδα η οικονομία συνεχίζει να συρρικνώνεται, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται σε ύφεση από το 2008, με το ΑΕΠ να είναι ήδη σχεδόν 25% χαμηλότερο σε σχέση με το έτος έναρξης της κρίσης (βλ. Διάγραμμα 1). Η ανεργία στις ΗΠΑ άρχισε να μειώνεται μετά τον τέταρτο χρόνο της ύφεσης, ενώ στην Ελλάδα εξακολουθεί να παρουσιάζει ανοδική πορεία, έχοντας ήδη ξεπεράσει το επίπεδο ανεργίας που καταγράφηκε στις ΗΠΑ στο αποκορύφωμα της Μεγάλης Ύφεσης, και χωρίς η τάση αυτή να παρουσιάζει σημάδια αναστροφής

Διάγραμμα 1: Η εξέλιξη του πραγματικού ΑΕΠ στην Ελλάδα και στις ΗΠΑ την περίοδο των δύο Μεγάλων Υφέσεων

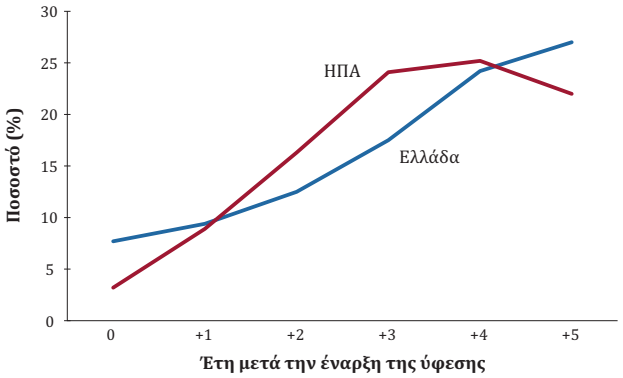

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και ΒΕΑ

(βλ. Διάγραμμα 2). Επιπλέον, η ιδιωτική κατανάλωση στις ΗΠΑ ξεκίνησε να ανακάμπτει κατά τον πέμπτο χρόνο της Μεγάλης Ύφεσης, ενώ στην Ελλάδα έπεσε πέρυσι περισσότερο από κάθε άλλη χρονιά μετά το ξέσπασμα της κρίσης.

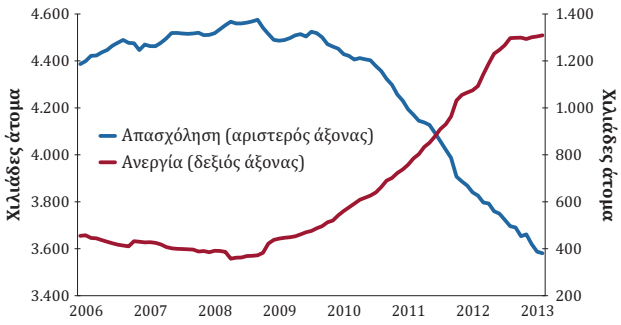
1. Βλ. Norris (2013).

Διάγραμμα 2: Η εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας στην Ελλάδα και στις ΗΠΑ την περίοδο των δύο Μεγάλων Υφέσεων

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και BEA

Διάγραμμα 3: Απασχόληση και ανεργία (σε χιλιάδες άτομα), Ελλάδα

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πάντως, η πιο σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο οικονομιών, τις εν λόγω περιόδους, αφορά τις δαπάνες για τη δημόσια κατανάλωση, εκτός των επενδύσεων σε έργα υποδομών. Ενώ στις ΗΠΑ οι δαπάνες αυτές συνέχισαν να αυξάνονται κατά τη διάρκεια της ύφεσης –αποτρέποντας την ελεύθερη πτώση της οικονομίας–, στην Ελλάδα έχουν συρρικνωθεί δραματικά: ενδεικτικά, μόνο τον τελευταίο χρόνο μειώθηκαν κατά 9,1%.[2]

Ιδιαίτερα δραματική εξέλιξη για την ελληνική οικονομία αποτελεί το γεγονός ότι η απασχόληση βρίσκεται σε ελεύθερη πτώση. Πάνω από 1 εκατ. θέσεις απασχόλησης έχουν χαθεί μετά τον Οκτώβριο του 2008, γεγονός που αντιπροσωπεύει μια πτώση της τάξης του 28%. Επίσης, τον Μάρτιο του 2013 ο αριθμός των ανέργων ήταν 1,3 εκατ. άτομα, δηλαδή το 27,4% του εργατικού δυναμικού (Διάγραμμα 3). Το ποσοστό αυτό ανεργίας αποτελεί το υψηλότερο που έχει καταγραφεί σε ανεπτυγμένη οικονομία του δυτικού κόσμου τα τελευταία τριάντα χρόνια.

Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα είναι, σε μεγάλο βαθμό, αποτέλεσμα μιας λανθασμένης πολιτικής, η οποία στηρίζεται σε μια σαθρή οικονομική θεωρία. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η «επεκτατική λιτότητα», σε συνδυασμό με μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, αποτελεί την καλύτερη συνταγή για την επίτευξη οικονομικής μεγέθυνσης σε μεσομακροπρόθεσμο επίπεδο σε χώρες, όπως η Ελλάδα, που καταγράφουν υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα και υψηλό δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Στο παρόν κείμενο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ορισμένων ασκήσεων προσομοίωσης που έχουμε πραγματοποιήσει σχετικά με τις προοπτικές της κρίσης στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια. Οι προσομοιώσεις αυτές βασίζονται σε ένα νέο μακροοικονομετρικό υπόδειγμα που έχουμε κατασκευάσει για την ελληνική οικονομία. Βασιζόμενοι στο υπόδειγμα αυτό, υποστηρίζουμε ότι η παρατεταμένη λιτότητα στην Ελλάδα θα οδηγήσει σε συνεχή πτώση της απασχόλησης, καθώς εκτιμάται ότι το ΑΕΠ δεν θα αυξηθεί επαρκώς προκειμένου να αποτρέψει, και πολύ περισσότερο να αντιστρέψει, τις δυσμενείς τάσεις στην αγορά εργασίας.

Οι αναλύσεις μας, συνεπώς, δείχνουν ότι θα πρέπει να είμαστε πιο απαισιόδοξοι για το μέλλον της ελληνικής οικονομίας σε σχέση με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Είναι αξιοπρόσεκτο ότι το ΔΝΤ, στην πρόσφατη έκθεσή του,[3] παραδέχθηκε τα σοβαρά λάθη που έγιναν στις υποθέσεις του όσον αφορά τα δημοσιονομικά ελλείμματα, το δημόσιο χρέος, το ΑΕΠ και την ανεργία. Τα λάθη αυτά ήταν αποτέλεσμα των μη ρεαλιστικών εκτιμήσεών του για την τιμή των δημοσιονομικών πολλαπλασιαστών που αφορούν τις επιδράσεις που έχουν στο ΑΕΠ οι περικοπές στις δημοσιονομικές δαπάνες και οι αυξήσεις των φόρων. Τα Διαγράμματα 4 και 5 δείχνουν τις δια-

2. Βλ. Norris (2013).

3. Βλ. IMF (2013c).

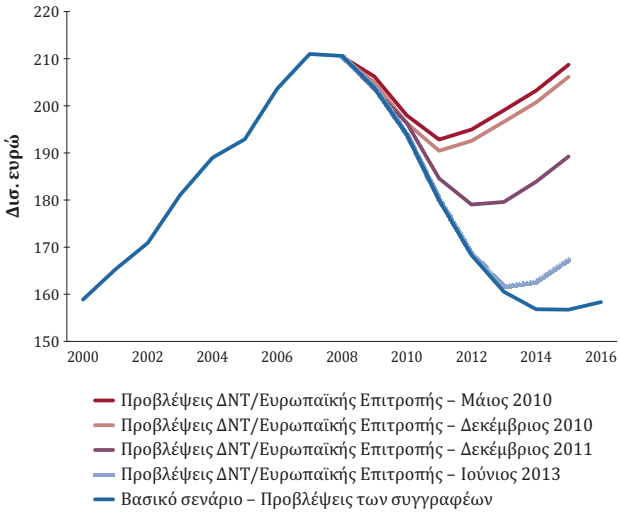
δοχικές λανθασμένες προβλέψεις για το ΑΕΠ και τους ρυθμούς μεγέθυνσης, αντίστοιχα, καθώς και τις δικές μας εκτιμήσεις για την πορεία των μεγεθών αυτών, αν συνεχιστεί η τρέχουσα πολιτική λιτότητας. Ομοίως, στο Διάγραμμα 6, παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις της Τρόικας, όπως επίσης και οι δικές μας, για την πορεία της ανεργίας. Οι προβλέψεις μας για την απώλεια θέσεων εργασίας αμφισβητούν έντονα την αποτελεσματικότητα της πολιτικής που εφαρμόζεται στην Ελλάδα. Εκτιμάται ότι η πολιτική αυτή μπορεί να οδηγήσει το ποσοστό ανεργίας κοντά στο 34% το 2016.

Παρά τη μέχρι σήμερα αποτυχία της ασκούμενης πολιτικής, τα όργανα της ΕΕ και το ΔΝΤ συνεχίζουν να βασίζονται σε αναξιόπιστες οικονομικές θεωρίες για την ανάλυση του μακροοικονομικού συστήματος στην Ελλάδα. Έτσι, τόσο το Ταμείο όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπουν μεν συνέχιση της ύφεσης μέχρι τις αρχές του 2014, αλλά εκτιμούν ότι μέσα στο επόμενο έτος η χώρα θα επιστρέψει σε θετικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, ενώ παράλληλα θα υπάρξει και αύξηση της απασχόλησης. Κάτι τέτοιο είναι φυσικά αδύνατο, εκτός αν επιτευχθεί, πολύ πριν από το τέλος του τρέχοντος έτους, μια ιδιαίτερα σημαντική μεγέθυνση στις συνιστώσες της συνολικής ζήτησης που θα είναι ικανή να οδηγήσει σε μείωση της ανεργίας.

Το μακροοικονομετρικό υπόδειγμα

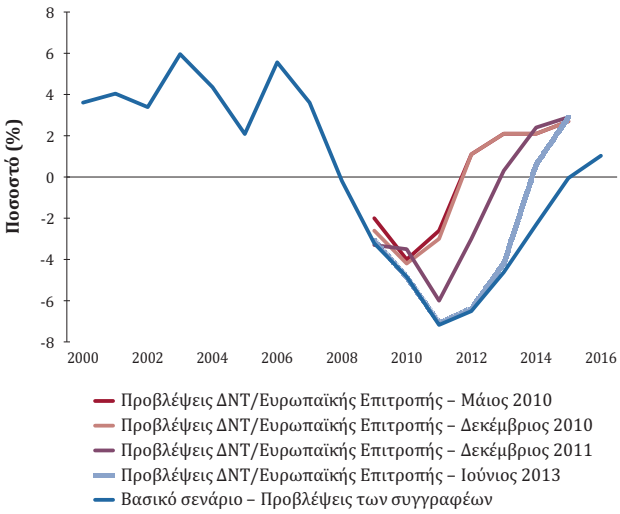
Το μακροοικονομετρικό υπόδειγμα που δημιουργήσαμε[4] έχει ως βάση του τη συνεκτική αποτύπωση της αλληλεπίδρασης των αποθεμάτων και των ροών στην ελληνική οικονομία.[5] Στηρίζεται στο μεθοδολογικό πλαίσιο που ανέπτυξε ο Wynne Godley, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Cambridge, τις τελευταίες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα. Ένα από τα βασικά

Διάγραμμα 4: Πραγματικό ΑΕΠ (σε δισ. ευρώ), Ελλάδα, 2000-2016

Πηγή: ΔΝΤ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή και προβλέψεις των συγγραφέων

Διάγραμμα 5: Πραγματικός ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης (ποσοστό), Ελλάδα, 2000-2016

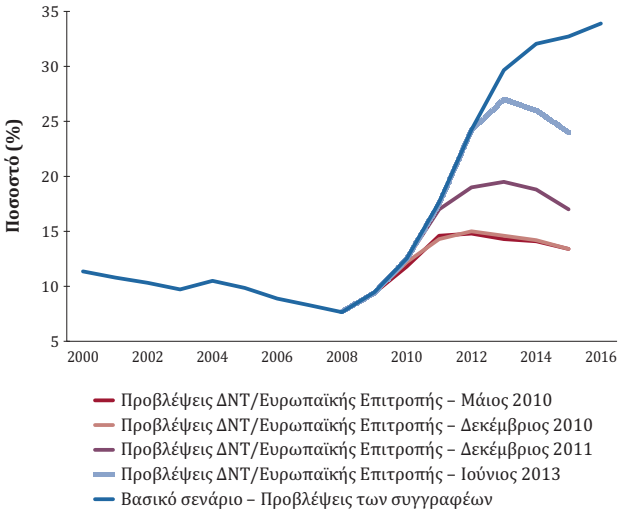
Πηγή: ΔΝΤ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή και προβλέψεις των συγγραφέων

χαρακτηριστικά του υποδείγματος είναι ότι, σε αυτό, η ανάλυση του μακροοικονομικού συστήματος γίνεται δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις συνιστώσες της ζήτησης και στις επιδράσεις των δαπανών και των αποφάσεων για αποταμίευση στα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού των κύριων τομέων της οικονομίας, όπως επίσης και στον τρόπο με τον οποίο οι αλλαγές στα στοιχεία του ισολογισμού των τομέων επηρεάζουν τις μελλοντικές αποφάσεις των οικονομικών μονάδων.

4. Για μια αναλυτική παρουσίαση του υποδείγματος, βλ. Papadimitriou et al. (2013).

5. Τα αποθέματα των τομέων σε μια οικονομία είναι τα στοιχεία του ισολογισμού τους, όπως το χρέος, οι καταθέσεις, τα ομόλογα κ.λπ. Οι ροές είναι όλες οι οικονομικές συναλλαγές, όπως η πληρωμή μισθών, η αγορά προϊόντων, η πληρωμή τόκων κ.λπ.

Διάγραμμα 6: Ποσοστό ανεργίας, Ελλάδα, 2000-2016

Πηγή: ΔΝΤ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή και προβλέψεις των συγγραφέων

Τα αποτελέσματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης δείχνουν ότι η πτώση της ιδιωτικής δαπάνης (του αθροίσματος ιδιωτικής κατανάλωσης και επένδυσης) μπορεί να ερμηνευθεί από τη μείωση αφενός του διαθέσιμου εισοδήματος και αφετέρου του καθαρού πλούτου του ιδιωτικού τομέα. Επιπλέον, προσδιοριστικοί παράγοντες της ιδιωτικής δαπάνης αποτελούν η πιστοδοτική ικανότητα των τραπεζών, αλλά και η προθυμία των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων να δανειστούν.

Σε ό,τι αφορά τον εξωτερικό τομέα της οικονομίας, οι οικονομετρικές μας εκτιμήσεις δείχνουν ότι οι εξαγωγές αγαθών έχουν υψηλή ελαστικότητα ως προς τα εισοδήματα των εμπορικών εταίρων της Ελλάδας. Ακόμη πιο υψηλή είναι η αντίστοιχη ελαστικότητα που παρουσιάζουν οι εξαγωγές υπηρεσιών. Αντίθετα, είναι αξιοσημείωτο ότι δεν υπάρχει βραχυπρόθεσμη επίδραση των σχετικών τιμών στις εξαγωγές τόσο των αγαθών όσο και των υπηρεσιών. Σε γενικές γραμμές, τα συγκεκριμένα οικονομετρικά ευρήματα έρχονται σε συμφωνία με πρόσφατες αναλύσεις του ΔΝΤ.[6]

Το συμπέρασμα που προκύπτει από τις οικονομετρικές εκτιμήσεις είναι ότι η επίτευξη υψηλότερων εξαγωγών μέσω της εσωτερικής υποτίμησης θα χρειαστεί ένα εξαιρετικά μεγάλο χρονικό διάστημα, ενώ η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των κύριων εμπορικών εταίρων της Ελλάδας δεν αποτελεί καλό οιωνό για την εξαγωγική της επίδοση. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αύξηση των εξαγωγών την τελευταία τετραετία οφείλεται, στο μεγαλύτερο ποσοστό της, στην αύξηση των εξαγωγών πετρελαιοειδών. Η αύξηση αυτή, με τη σειρά της, οφείλεται στην ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας μετά την κρίση, καθώς και στην άνοδο της τιμής του πετρελαίου.

Σε ό,τι αφορά τις εισαγωγές, οι οικονομετρικές μας αναλύσεις δείχνουν υψηλή εισοδηματική ελαστικότητα τόσο για τα αγαθά όσο και για τις υπηρεσίες, καθώς και μια μικρή βραχυπρόθεσμη επίδραση από τις σχετικές τιμές. Αυτό σημαίνει ότι οι εισαγωγές μειώνονται γρήγορα λόγω της πτώσης του εισοδήματος, καθώς και ότι η υποκατάσταση των εισαγωγών μπορεί να είναι μια αργή διαδικασία.

Στην παρούσα του μορφή, το υπόδειγμα αποτελείται από 68 εξισώσεις και βασίζεται σε μια βάση δεδομένων με περισσότερες από 150 μεταβλητές. Στο μέλλον το υπόδειγμα πρόκειται να επεκταθεί περαιτέρω, προκειμένου να ενσωματωθούν περισσότερα στοιχεία της πραγματικής οικονομίας, τα οποία, στην παρούσα φάση, έχουν παραλειφθεί για λόγους απλούστευσης. Είναι σημαντικό ότι, με τα υπολογιστικά προγράμματα που έχουν αναπτυχθεί για την αποτύπωση του υποδείγματος και την πραγματοποίηση των προσομοιώσεων, οι αναλύσεις μας μπορούν πολύ εύκολα να ανανεώνονται κάθε φορά που δημοσιεύονται νέα στοιχεία για την ελληνική οικονομία.

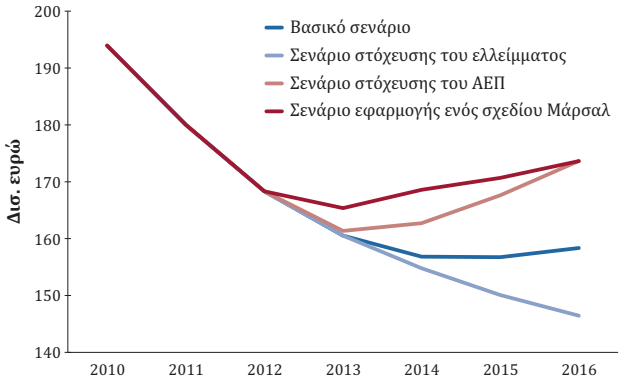
Στόχος του υποδείγματος είναι να αποτελέσει ένα ευέλικτο εργαλείο για την εκτίμηση, σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο, των επιδράσεων της εφαρμογής τόσο της ασκούμενης οικονομικής πολιτικής όσο και εναλλακτικών πολιτικών στην ελληνική οικονομία.

Τα αποτελέσματα των ασκήσεων προσομοίωσης

Στις προσομοιώσεις που πραγματοποιήσαμε έχουμε υποθέσει ότι η νομισματική πολιτική θα παραμεί-

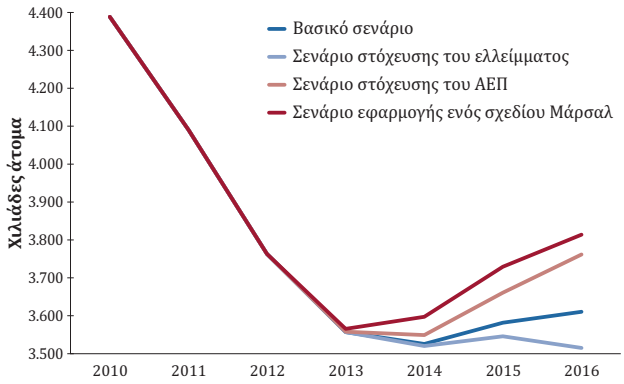
6. Βλ. IMF (2013b).

Διάγραμμα 7: Εναλλακτικά σενάρια για το πραγματικό ΑΕΠ (σε δισ. ευρώ), Ελλάδα, 2010-2016

Πηγή: European Commission (2013), IMF (2013a) και προβλέψεις των συγγραφέων

Διάγραμμα 8: Εναλλακτικά σενάρια για την απασχόληση (σε χιλιάδες άτομα), Ελλάδα, 2010-2016

Πηγή: European Commission (2013), IMF (2013a) και προβλέψεις των συγγραφέων

νει αμετάβλητη (κάτι που σημαίνει ότι τα επιτόκια θα εξακολουθήσουν να βρίσκονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα), όπως και ότι δεν θα υπάρξουν σημαντικές αλλαγές στη συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ. Για τις προβολές που αφορούν τα εισοδήματα στο εξωτερικό και τον πληθωρισμό (τα οποία συγκαταλέγονται μεταξύ των παραγόντων που καθορίζουν την επίδοση των ελληνικών εξαγωγών) έχει γίνει χρήση των στοιχείων από τις πρόσφατες «Οικονομικές προβλέψεις» («Economic outlook») του ΟΟΣΑ.[7] Επιπλέον, έχουμε υποθέσει ότι δεν θα υπάρξει αύξηση των τιμών στην ελληνική οικονομία, καθώς και ότι ο δείκτης του χρηματιστηρίου θα καταγράψει μια μικρή αύξηση.

Αναπτύσσουμε, παρακάτω, τα τέσσερα εναλλακτικά σενάρια που έχουμε εξετάσει. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στα Διαγράμματα 7-10.

Βασικό σενάριο

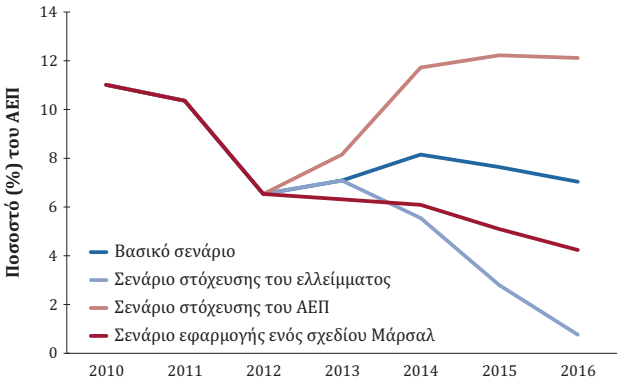
Το βασικό σενάριο στηρίζεται στις προβολές της Τρόικας για τις μεταβολές στις δαπάνες και τα έσοδα της κυβέρνησης τα επόμενα χρόνια, όπως αυτές αποτυπώνονται στην τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τον Μάιο του 2013.[8]

Οι προσομοιώσεις του βασικού σεναρίου, στις οποίες υποθέτουμε ότι ακολουθείται το πρόγραμμα λιτότητας που έχει συμφωνηθεί από την παρούσα κυβέρνηση σε συνεργασία με τους διεθνείς δανειστές, δείχνουν ότι το ΑΕΠ θα αυξηθεί πιο αργά και η απασχόληση θα συρρικνωθεί περαιτέρω σε σχέση με τις υποθέσεις που έχει κάνει η Τρόικα, ενώ είναι αξιοσημείωτο ότι και οι στόχοι για το έλλειμμα στο ενδιάμεσο διάστημα δεν θα επιτευχθούν. Τα αποτελέσματα αυτά φαίνονται αναλυτικά στα Διαγράμματα 7-9. Στο Διάγραμμα 7 παρατηρούμε ότι το ΑΕΠ συνεχίζει να πέφτει μέχρι και το 2014, σταθεροποιείται το 2015 και αυξάνεται ελαφρώς το 2016, φτάνοντας περίπου στα 158 δισ. ευρώ στα τέλη του ίδιου έτους. Επίσης, η απασχόληση μειώνεται επιπλέον κατά τουλάχιστον άλλους 30.000 εργαζομένους μέχρι και το 2014, πριν αυξηθεί σε λίγο πάνω από 3,6 εκατ. εργαζομένους – μια αύξηση περίπου 50.000 σε σχέση με τα σημερινά επίπεδα (βλ. Διάγραμμα 8). Το δημοσιονομικό έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ επιδεινώνεται, φτάνοντας στο 7,6% στο τέλος της περιόδου προσομοίωσης. Με βάση την προηγούμενη εμπειρία για την αντίδραση της Τρόικας όταν δεν υπήρχε επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, το πιο πιθανό είναι ότι θα υπάρξει επιβολή επιπρόσθετων μέτρων, τα οποία θα περιλαμβάνουν νέες περικοπές δαπανών, νέες αυξήσεις φόρων και περαιτέρω επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων (εκτός και αν

7. Βλ. OECD (2013).

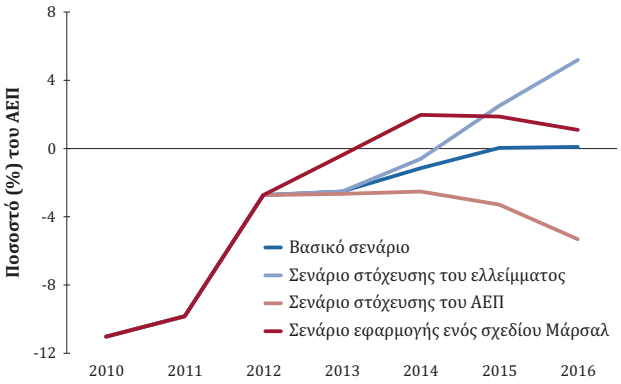
8. Βλ. European Commission (2013).

Διάγραμμα 9: Εναλλακτικά σενάρια για το δημοσιονομικό έλλειμμα (ως % του ΑΕΠ), Ελλάδα, 2010-2016

Πηγή: European Commission (2013), IMF (2013a) και προβλέψεις των συγγραφέων

Διάγραμμα 10: Εναλλακτικά σενάρια για το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ως % του ΑΕΠ), Ελλάδα, 2010-2016

Πηγή: European Commission (2013), IMF (2013a) και προβλέψεις των συγγραφέων

υπάρξει αναπροσαρμογή των στόχων για το έλλειμμα και το ΑΕΠ).

Σενάριο για την επίτευξη του επιθυμητού από την Τρόικα ελλείμματος

Σε αυτό το σενάριο υποθέτουμε ότι θα υπάρξει επιπρόσθετη λιτότητα, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της Τρόικας για το δημοσιονομικό έλλειμμα. Η προσπάθεια για την επίτευξη του στόχου για το έλλειμμα θα επηρεάσει δυσμενώς το ΑΕΠ, το οποίο θα αυξηθεί πιο αργά σε σχέση με το βασικό σενάριο (Διάγραμμα 7). Η απασχόληση θα μειωθεί περισσότερο σε σχέση με το βασικό σενάριο, με αποτέλεσμα να χαθούν περισσότερες από 90.000 θέσεις μέχρι το τέλος της περιόδου προσομοίωσης (Διάγραμμα 8).

Σενάριο για την επίτευξη του επιθυμητού από την Τρόικα ΑΕΠ

Η επίτευξη των στόχων για το ΑΕΠ προϋποθέτει λιγότερη λιτότητα σε σχέση με αυτή που προβλέπεται στη συμφωνία με την Τρόικα. Συνεπώς, σε αυτό το σενάριο εκτιμούμε το ύψος της δημοσιονομικής τόνωσης που χρειάζεται για να επιτευχθούν οι στόχοι για το ΑΕΠ, όπως αυτοί αποτυπώνονται στις τελευταίες προβλέψεις της Τρόικας.[9] Φυσικά, μια δημοσιονομική επέκταση θα επιδεινώσει το δημοσιονομικό έλλειμμα, το οποίο, με βάση τις εκτιμήσεις μας, θα αυξηθεί σταθερά φτάνοντας πάνω από το 12% στα μέσα του 2016 (Διάγραμμα 9). Επίσης, θα επιδεινωθεί το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο θα υπερβεί το 5% του ΑΕΠ. Η επίτευξη των στόχων για το ΑΕΠ –η οποία προϋποθέτει πάνω από 40 δισ. ευρώ δημοσιονομικής επέκτασης– θα οδηγήσει σε αύξηση της απασχόλησης περισσότερο από 160.000 θέσεις, σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, μέχρι το τέλος της περιόδου προσομοίωσης.

Τα δύο τελευταία σενάρια αναδεικνύουν το θεμελιώδες πρόβλημα που υπάρχει με τις προβλέψεις της Τρόικας. Εκτός από τα λάθη στην εκτίμηση των δημοσιονομικών πολλαπλασιαστών και την πίστη στο δόγμα της «επεκτατικής λιτότητας», χρησιμοποιείται η λανθασμένη υπόθεση ότι η απελευθέρωση των αγορών και η εσωτερική υποτίμηση θα οδηγήσουν σε υψηλότερη αύξηση του ΑΕΠ και της απασχόλησης, καθώς και σε χαμηλότερα ελλείμματα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Με αυτό τον τρόπο εξηγείται γιατί οι προβλέψεις της Τρόικας είναι τόσο αισιόδοξες, παρά την ανυπαρξία μέτρων για την τόνωση της οικονομίας. Είναι αξιοπρόσεκτο ότι τα υποδείγματα στα οποία στηρίζονται οι προβλέψεις της Τρόικας βασίζονται σε θεωρητικές παραδοχές οι οποίες έχουν αποδειχθεί απολύτως λανθασμένες τα τελευταία τρία χρόνια.

9. Βλ. IMF (2013c).

Σενάριο εφαρμογής ενός σχεδίου Μάρσαλ

Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τα προαναφερθέντα σενάρια δεν είναι ενθαρρυντικά. Όπως έχει δείξει η εμπειρία των τριών τελευταίων ετών, η λιτότητα οδηγεί την οικονομία σε μια πορεία που χαρακτηρίζεται από συνεχή ύφεση, χαμηλότερη απασχόληση, συρρίκνωση των εισοδημάτων και υψηλότερη φτώχεια. Για τον λόγο αυτό, στο τελευταίο σενάριο εξετάζουμε τις επιπτώσεις από μια εναλλακτική πολιτική που θα βασίζεται σε ένα εφικτό πρόγραμμα δημοσίων δαπανών, το οποίο θα χρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ή κάποιον άλλο οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υποθέτουμε ότι το μέγεθος αυτής της εξωτερικής βοήθειας, η οποία συζητείται στις συναντήσεις των οργάνων της Ευρωζώνης, θα είναι 30 δισ. ευρώ. Η κατανομή του ποσού θα είναι 2 δισ. ευρώ ανά τρίμηνο, με έναρξη το τρίτο τρίμηνο του 2013. Οι επιδράσεις αυτής της σχετικά μετριοπαθούς δημοσιονομικής επέκτασης έχουν ως εξής: Το ΑΕΠ υπολογίζεται ότι θα διαμορφωθεί σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με όλα τα προηγούμενα σενάρια, καθιστώντας εφικτή την επίτευξη του στόχου για το ΑΕΠ στα μέσα του 2016 (Διάγραμμα 7). Η αύξηση της απασχόλησης θα είναι επίσης μεγαλύτερη σε σχέση με όλα τα προηγούμενα σενάρια. Συγκεκριμένα, θα δημιουργηθούν 200.000 θέσεις εργασίας περισσότερες απ' ό,τι στο βασικό σενάριο (Διάγραμμα 8). Το δημοσιονομικό έλλειμμα θα είναι χαμηλότερο συγκριτικά με το βασικό σενάριο φτάνοντας στο 4% του ΑΕΠ (Διάγραμμα 9), ενώ το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών εκτιμάται ότι θα είναι πλεονασματικό, κοντά στο 2% (Διάγραμμα 10).

Συμπεράσματα

Τα αποτελέσματα των προσομοιώσεων που παρουσιάστηκαν παραπάνω δείχνουν ότι η πτώση της παραγωγής και της απασχόλησης που προκύπτει από οποιαδήποτε μορφή πολιτικής λιτότητας γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο να αντιστραφεί. Αντίθετα, μια σχετικά μετριοπαθής δημοσιονομική επέκταση που θα χρηματοδοτούνταν από τα κατάλληλα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα μπορούσε όχι μόνο να αποτρέψει την περαιτέρω μείωση του ΑΕΠ και της απασχόλησης, αλλά και να αντιστρέψει την πτωτική τους τάση, οδηγώντας σε οικονομική ανάκαμψη. Ένα σχέδιο τύπου Μάρσαλ, που θα ενίσχυε τη δημόσια κατανάλωση και επένδυση, συνιστά μια ρεαλιστική επιλογή, η οποία έχει λειτουργήσει με επιτυχία στο παρελθόν. Πολλές πρόσφατες έρευνες έχουν δείξει ότι η δημοσιονομική επέκταση έχει θετικά αποτελέσματα, ιδιαίτερα όταν τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια έχουν φτάσει σε πρωτοφανή χαμηλά επίπεδα.[10] Επιπλέον, προκειμένου να μειωθεί η ανεργία, η οποία είναι αναπόφευκτο μέσα στο επόμενο διάστημα να ξεπεράσει το 30%, θεωρούμε αναγκαία την εφαρμογή ενός διευρυμένου προγράμματος κοινωφελούς εργασίας, η αποτελεσματικότητα του οποίου έχει αποδειχθεί τόσο στην Ελλάδα όσο και σε πολλές άλλες χώρες.[11] Είναι αδύνατον να επιτευχθεί σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας χωρίς μια δραστική αλλαγή στους θεσμούς και τα όργανα της Ευρωζώνης· μια αλλαγή που προϋποθέτει την απόρριψη αναξιόπιστων οικονομικών θεωριών, καθώς και των προσεγγίσεων που εναποθέτουν όλες τις ελπίδες για οικονομική ανάκαμψη στις δυνάμεις της αγοράς.

10. Βλ., για παράδειγμα, Stehn (2012).
11. Βλ. Αντωνοπούλου κ.ά. (2011).

Βιβλιογραφία

Αντωνοπούλου, Π., Παπαδημητρίου, Δ. και Taun, Τ. (2011). *Προγράμματα Άμεσης Δημιουργίας Θέσεων Εργασίας σε Συνθήκες Κρίσης στην Ελλάδα*, Μελέτη 15, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ.

European Commission (2013). "The second economic adjustment programme for Greece: Second review", Occasional Papers 148, May.

IMF (2013a). "Greece: Third review under the extended arrangement under the extended fund facility", Country Report 13/153, Washington DC.

IMF (2013b). "Greece: Selected issues", Country Report 13/155, Washington DC.

IMF (2013c). "Greece: Ex post evaluation of exceptional access under the 2010 stand-by arrangement", Country Report 13/156, Washington DC.

Norris, F. (2013). "Seen from Greece, Great Depression looks good", *The New York Times*, March 16.

OECD (2013). "Economic outlook", Issue 1, Paris.

Papadimitriou, D. B., Zezza, G. and Nikiforos, M. (2013). "A Levy Institute model for Greece (LIMG)", Technical Report, The Levy Economics Institute of Bard College, Annandale-on-Hudson.

Stehn, S. (2012). "The fiscal multiplier at the zero bound", US Economic Analyst 12/13, New York: Goldman Sachs Global ECS Research, March 30.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων

Εμμανουήλ Μπενάκη 71Α
106 81, Αθήνα
Τηλ. +30 2103327779
Fax +30 2103304452
www.ineobservatory.gr

Οι απόψεις που διατυπώνονται στο παρόν κείμενο είναι των συγγραφέων και δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη τις θέσεις της ΓΣΕΕ.

Γλωσσική επιμέλεια – Διορθώσεις: Στρατής Μπουρνάζος

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: Γιάννης Παπαδημητρόπουλος

Εκτύπωση – Παραγωγή: ΚΑΜΠΥΛΗ ΑΕΒΕ

© ΙΝΕ ΓΣΕΕ

Η παρούσα έρευνα χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 2007-2013.

ISSN: 1792-9989